

## «ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ»-Ը ԱԼՊԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Համաճարակին պատճառով երկու տարուան բացակայութենէ ետք, «Զարմանազան»-ը գտած է իր բոյնը Ալպեան լեռներուն ծոցը «Առատութեան հովիտը» (Vallée de l'Abondance), « Le Carlina » հանգստավայր-ճամբարին մէջ: Հիներ եւ նորեր վերակենդանացուցած են Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան եօթը տարի առաջ ծնունդ տուած ճամբարը:

Անցեալի նման, աշխատանոցները բազմատեսակ են, ոչ միշտ նոյն բովանդակութեամբ: Խումբերը բազմազան են, փոփոխական յաճախ ըստ տարիքի եւ երբեմն ալ ըստ հետաքրքրութեան: Մասնակիցները մեղուներու պէս աշխատունակ են: Ժամը անգամ մը կը տեղափոխուին մէկ վայրէն միւր: Կը բաժնուին վերակազմուելու համար: Ամպերու նման անզգաւիօրէն կը տարածուին ու յանկարծ նոր խումբեր կը կազմեն:

(DR)

	11 Յուլիս Բարի եկա՛ք	Ձար վրճար	Ձար շաբաթ 1 Ձար 1	Ձար շաբաթ 1 Ձար 2	Ձար շաբաթ 1 Ձար 3	Ձար շաբաթ 1 Ձար 4
Ձար շաբաթ 1 Ձար 5	Ձար շաբաթ 1 Ջարմանակի	Ձար շաբաթ 2 Ձար 1	Ձար շաբաթ 2 Ձար 2	Ձար շաբաթ 2 Ձար 3	Ձար շաբաթ 2 Ձար 4	Ձար շաբաթ 2 Ձար 5
Ձար շաբաթ 2 Ջարմանակի	Ձար շաբաթ 3 Ձար 1	Ձար շաբաթ 3 Ձար 2	Ձար շաբաթ 3 Ձար 3	Ձար շաբաթ 3 Ձար 4	Ձար շաբաթ 3 Ձար 5	Ձար շաբաթ 3 Ջարմանակի
Ձար շաբաթ 4 Ձար 1	Ձար շաբաթ 4 Ձար 2	Ձար շաբաթ 4 Ձար 3	Ձար շաբաթ 4 Ձար 4	Ձար շաբաթ 4 Ձար 5	Ձար շաբաթ 4 Ձինջ ու վինջ	6 Օգոստոս Նորէն հրամենյէ՛ք

  Ձար շաբաթ   
   Յատուկ ժամանակացոյց   
   Ատանց աշխատանոցի օր

### Ճամբարին օրացույցը

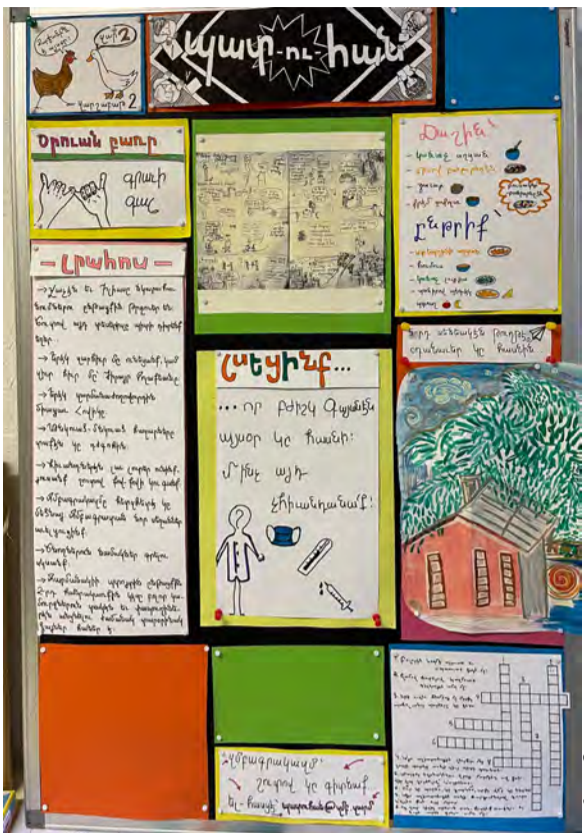
Այս է պատկերը առտուան 9-էն մինչեւ 18, համեմուած հաւաքական հանդիպումներով, մանաւանդ երեկոյեան ճաշէն ետք, երբ կ'ունենդրուի մասնակիցներուն պատրաստած ձայնասփիւռի յայտագիրը՝ «Զարմանաձայն»-ը, կամ կը ցուցադրուին պատրաստուած կարճ տեսանիւթեր, յանկարծաբանութիւններ, երգ ու պար, կամ կը կազմակերպուին հաւաքական խաղեր: Կայ նաեւ յատուկ տեղական անուանումով «Պայթեցարան»-ը, ուր կը ներկայացուին օրուան աշխատանքներուն անդրադարձը եւ գեղարուեստական ծրագրերը:

Ճամբարին մասնակիցները՝ ուղեկիցներ, ուսուցիչներ, խոհարարներ, վարչական պատասխանատուներ... Շուրջ 100 հոգի՝ պատանի, երիտասարդ, չափահաս, տարեց եւ մանուկ, աշխարհի շորս ծագերէն «Զարմանազան» հասած, մօտ ամիս մը, տուն-տեղ, ծնող-ընկեր, խաղ-զբաղում թողած, ժամանակաւորապէս Ափիւռքի մէկ ափէն այլ ափ մը տեղափոխուած, կը հաւաքուին ապրելու հայկական առօրեայով ճոխ ստեղծագործական մթնոլորտներ, ուր արեւմտահայերէնը հասարակաց լեզուն է:

Արժանթինեան, ամերիկեան, ֆրանսական, յունական, թրքական, սու-

րիական, լիբանանեան մշակույթները ենթագիտակցաբար կը մասնակցին երեան բերելու այս բոլորը իրար միացնող, այս զարմանազանութիւնը ստեղծող անդրազգային հայկականը, որ յաճախ այս մանուկներուն եւ բոլոր մասնակիցներուն մեծամասնութեան աօրեային մէջ կը մնայ թաքնուած, մոռցուած, անտեսուած, չճանչցուած, անյայտ կամ մերժուած:

«Զարմանազան»-ը կը ստեղծէ հայերէնը իւրացնելու մագնիսական դաշտ մը, ազատ, անկաշկանդ, խանդավառ, ընկերային, միջսերնդային... Որքա՛ն մարդկային ներուժ, մտածում, փորձառութիւն եւ նախապատրաստութիւն, որքա՛ն ժամեր կազմակերպելու համար այս բոլորը, հասարակաց լեզու մը գտնելու, որ բոլորին համար հասկնալի ու մատչելի ըլլայ, ուր իւրաքանչիւրը ինքն իր տեղը գտնէ, առանց կաղապարուած ծիսականութեան, գործածելով մարմնային, մտային ստեղծագործական բոլոր հմտութիւնները: Հասարակ մարմնամարզութենէն սկսեալ, հասնելով եօկայի, քափուէյրայի, անցնելով զումպայէն հայկական երգ ու պարի, ձեռնային բազմազան աշխատանքներով կարէն սկսեալ, գունաւոր թելի, մետաղէ թելի եւ փայտի կտորներով զարդանախշեր կազմելու, նկարչութիւն, կաւագործութիւն, փայտագործութիւն...



Պատի թերթը՝ «պատուհան»

Պատի թերթը՝ «պատուհան» ըլլայ, ուր իւրաքանչիւրը ինքն իր տեղը գտնէ, առանց կաղապարուած ծիսականութեան, գործածելով մարմնային, մտային ստեղծագործական բոլոր հմտութիւնները: Հասարակ մարմնամարզութենէն սկսեալ, հասնելով եօկայի, քափուէյրայի, անցնելով զումպայէն հայկական երգ ու պարի, ձեռնային բազմազան աշխատանքներով կարէն սկսեալ, գունաւոր թելի, մետաղէ թելի եւ փայտի կտորներով զարդանախշեր կազմելու, նկարչութիւն, կաւագործութիւն, փայտագործութիւն...



Հաւարական պահ

Աօրեան լեցուն է, նորարար տեսալսողական միջոցներու գործածութեամբ, որոնք օրը-օրին տաք հացի նման կը շաղուին, կը պատրաստուին ու կը հրամցուին մասնակիցներուն: Գրագիտութիւնը, գրականութիւնը, ստեղծարար գրութեան աշխատանոցները կը հրամցուին աւելի բարձր տարիքի պատանիներուն եւ «չափա»-ներուն (այսինքն՝ չափահասներուն):

Ուսանող-ուսուցիչներուն խումբը ունի իրեն յատուկ ծրագիրը, մշակուած Խնայքոյի (Փարիզի Արեւելեան լեզուներու համալսարան) Հայկական բաժինի տնօրէնութեան կողմէ, որ կը մղէ ստեղծարար ու նորարարական դաստիարակչական ծրագրերը իւրացնելու, զանոնք մասնակից ուսուցիչներուն փոխանցելու եւ կիրարկելու: Ուսուցիչներուն առիթ կը տրուի նաեւ որպէս դիտորդ հետեւելու կարգ մը աշխատանոցներու, նորարար գաղափարներու կիրարկումի փորձառութիւնը ապրելու, դիտարկումներ եւ հարցազրուումներ կատարելով իրենց ուսումնական ծրագիրը ամբողջացնելու:

Ամուսն, զանազան ճամբարներ կը կազմակերպուին հայ համայնքի կարգ մը կրօնական, կրթական, երիտասարդական եւ սկստական կազմակերպութիւններու կողմէ: Բոլորն ալ ունին զանազան աստիճանի հայկական դաստիարակչական բնույթ: «Զարմանազան»-ը կը յատկանշուի արեւմտահայերէն լեզուի իւրացումի մշակութային ու ստեղծագործական աշխատանոցներով:

ժ.Զ. ■

# ՄԱՆԿԱՅՈՒՄ

Հանրակառքէն կ'երեւին ցիր ու ցան փայտեայ տնակներ՝ սուր, կարմիր կտուրներով, պատուհան մը իւրաքանչիւրին լայնքին տեղ մը, կարճ սանդուխ մը եւ կանաչ խոտերը հատող եւ ճերմկցնող բարակ ուղի մը դէ-



պի տունը: Ուշադրութիւն չես դարձներ փայտեայ արդիական պատշգամներուն, ասֆալթեայ ճամբաներուն, սակայն կը տեսնես գունաւոր ծաղիկներու խնամքով ցանուած փունջերը. պատկերի, գծագրութեան մը պէս կ'երեւի ամէն ինչ: Գծագրութիւն մը, որ կ'ամբողջանայ քանի մը լեռնագագաթներով, կապոյտ երկնքին մէջ ամպիկներու կտորներով եւ իրարու միացող սեւ երկու գծիկներով, որոնք վստահաբար, նկարի մը մէջ, երկինքը զարդարող թռչուններ կը պատկերացնեն:



Ճամբարին շէնքը՝ «Լը Գարլինա»

Վերը նկարագրուած տնակներուն եւ բնապատկերներուն նմանները մեզմէ ո՛վ չէ գծած մանկութեան թուղթի մը վրայ, իր երեակալուծեան տունը՝ բնութեան գիրկը: Մարդակերտ տուն մը բնութեան մէջ եւ մարդը որպէս մասնիկ բնութեան: Արդեօք միայն է՞ս յիշեցի մանկութեան գծած տունս կամ ինչո՞ւ յիշեցի, կապ մը կա՞ր հոս գալուս եւ մանկութեանս միջեւ...: Թերեւս...:

Գետակը կը կարկաչէ գիշերը, ցերեկը, ամէն վայրկեան, ամէն տեղ կը լսուի ջուրին հոսումը, զարնուիլը նաեւ ժայռերուն, հովին սուլոցը երբեմն, թռչուններուն ձայնը, որ հագիւ կը լսուի, բայց գոյ է, իր տեղն ու դերը ունի այս պատկերաւոր բնութեան մէջ:

Վայրին անունը կամ տեղը երբեք կարեւորութիւն չի ներկայացներ, զգացումներու զարթնումն է էականը, որ կրնայ որեւէ վայրի մը մէջ տեղի ունենալ:

Հանրակառքը կանգ կ'առնէ այս գեղատեսիլ բնութեան մէջ տեղ մը: Տեղ մը, ուր ստեղծուած են հաղորդակցութեան բոլոր նախապայմանները խումբ մը մարդոց, որոնք ծնած եւ մեծցած են տարբեր երկիրներու մէջ, ծծած եւ սնած են տարբեր բարձր ու սովորութիւններ: Էականը ստեղծումն է այնպիսի հաղորդակցութեան լեզուի մը, որ բոլորէն անցնող թել մը կը պարունակէ, այլ ստեղծել տա՛լ հաղորդակցութեան միակ լեզուն

արեւմտաաերէնը: Հսկաական ներդանակ ախատանք մը, որ երբեք նկատելի չէ օ փելիօրէն, բա ց գո է մի տ:

Հարիւրէ աւելի մանուկներու, պատանիներու, երիտասարդներու, միջին եւ աւելի բարձր տարիքով ան ատներու ամախմբում մը՝ Պոլսէն, Միացեալ Նահանգներէն, Գանատաէն, Արժանթինէն, Յունաստանէն, Ֆրանսաէն, Լիբանանէն, Հաստատանէն եւ ալ երկիրներէ եկած, չորս աբթուան ճամբարա ին ծրագրի մը ետեւելու գողտրիկ վա ըի մը մէջ, որ մանկութիւն կը բուրէ: Ա ս', մանկութիւն: Մանկանալու փափաք մը, երբ ամէն ինչ նոր սկիզբով մը ասակ առնել կը սկսի, սնիլ եւ ծիլ տալ թոթովանք առ թոթովանք, նշին առ նշին, բառ առ բառ... եւ խօսքը կը սկսի ձեւաւորուիլ մանուկին նշիններով, դառնալ ի'ր լեզուն, սեփականը, կերտուիլ իւրովի, ի'ր ջանքերով, առանց արտաքին ներդրումի, բաց ատ զօրեղ ցանկութեամբ, որ զարթնումով մը կը բռնկի եւ կ'ուզէ տարազաւորուիլ աս միջավարին մէջ:

Կիզբը նշինները կ'աղարտին, կարծես անգիտակցաբար կ'ուզեն աղարտող նշինները խօսուիլ դուրս գալու ամար, ելլելու եւ անկէ ետք փոխարինուելու բոլորին կողմէ ասկնալիով. գործընթաց մը, որ օրերու ոսքով կ'երեւի: Երգի սիրա արներ կը սկսին իրենց սիրած օտար երգերուն բառերը թարգմանել աներէնի, ոտանաւոր սիրողներ՝ կը ներնշուին եւ գրելու առաջին փորձերով թուղթեր կը մրտեն, ետազօտել սիրողներ քարտէսագիտութեամբ կը զբաղին, թատրոն սիրողներ՝ թատրոններ կը ստեղծեն ժամանակակից, իրենց թարմ ապրումներն ու մտածողութիւնը կրող, պարսի բողներմասկըկազ մենպա բողներու ղթաին...: